

dlouhou perspektivu brání Turkmenistánů naplno užívat benefitů plynoucích z eventuálního otevření země vnějšímu světu, pro případ že by k moci jednou přišly kompetentnější elity, které by měly o nastoupení podobné cesty zájem.

Peyrousov *Turkmenistán* představuje vysoce informativní, pronikavou, analyticky výtěžnou sondu do života jedné z nejuzavřenějších, a tedy i nejméně probádaných zemí současného světa. Jakkoli mají autorovy závěry, s ohledem na nezavršenost studovaných procesů, nutně jen podmíněný charakter a mohou být v průběhu další doby ještě korigovány, jedná se o daleko nejlepší souhrnnou práci k postsovětskému Turkmenistánů k dispozici na knižním trhu. Recenzovanou publikaci tak ocení všichni zájemci o aktuální středoasijské dění, jak z řad specialistů, tak i – díky přístupnému stylu – z řad širší čtenářské obce.

Jan Šír

Daniel Yergin, **The Quest: Energy, Security, and the Remaking of the Modern World.** London: Penguin Books, 2012, 820 s. ISBN 978-0-241-95777-6

Kniha *The Quest: Energy, Security, and the Remaking of the Modern World* je dílem Daniela Yergina, spoluzakladatele a aktuálního předsedy Cambridge Energy Research Associates, společnosti poskytující poradenství vládním i soukromým subjektům především v oblasti energetiky. Yergin se proslavil jako autor knihy *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, za kterou v roce 1992 obdržel Pulitzerovu cenu. Ve své nové knize Yergin podtrhuje význam energií v dnešním světě a tvrdí, že energetika a s ní spojené otázky, jako jsou environmentální dopady či energetická bezpečnost, se stanou zásadními tématy definujícími naši budoucnost.

Autor knihy si pokládá tři základní otázky obecnějšího charakteru, na něž na úctyhodných 820 stranách knihy hledá odpověď. Za prvé se věnuje problematice zásob energie a ptá se, zda energetické rezervy budou dostatečné pro naplnění potřeb stále rostoucí světové populace. Yergin se zabývá i pozitivními a negativními důsledky tohoto trendu. Za druhé autor analyzuje problematiku energetické bezpečnosti a hledá odpověď na otázku, jakým způsobem by mělo být energetické bezpečnosti dosaženo. Za třetí Yergin rozebírá propojenost energetiky a životního prostředí a diskutuje vliv snah o ochranu životního prostředí na energetiku a také to, jaké dopady mají různé způsoby a technologie získávání energie na životní prostředí.

Úvod autor otevírá rozborem dvou nedávných událostí – tsunami v Japonsku a následného výbuchu v jaderné elektrárně Fukušima I a začátku revolucí v arabském světě. Pomocí těchto příkladů ilustruje, jak události různého charakteru mohou mít zásadní vliv na světový vývoj v oblasti energetiky. Dále také představuje strukturu knihy a vysvětluje, jak se jednotlivé kapitoly vztahují ke třem hlavním tématům, kterými se v knize zabývá. V prologu Yergin stručně naznačuje trendy a události následující po válce v Zálivu a skončení studené války, které ovlivnily energetiku ve světě. Upozorňuje především na prohlubující se

globalizaci, zvyšující se podíl obnovitelných zdrojů na energetické produkci a nové technologie, které umožnily získávat suroviny novými způsoby a v nových oblastech.

Hlavním tématem první části knihy je ropa, především soupeření o kontrolu jejích ložisek a z toho vyplývající geopolitické souvislosti. Autor se v této části zaměřuje mimo jiné na Čínu. Ta byla velmi často přehlížena, ale Yergin ji považuje za centrum nově tvořeného světa energetiky. Rovněž rozebírá často diskutovanou otázku ropného vrcholu, tedy zda a kdy budou vyčerpány světové zásoby ropy. Yergin je zastáncem myšlenky, že díky novým technologiím a novým způsobům těžby ropného vrcholu nebude dosaženo. Přestože tzv. nekonvenční ropa často nedosahuje takové kvality jako klasická ropa a její produkce je nákladnější, Yergin ji považuje za adekvátní alternativu, díky které se lidstvo nebude muset s nedostatkem ropy potýkat.

Sekce knihy věnovaná energetické bezpečnosti začíná teoretickou diskusí o tom, co by si čtenář vlastně měl pod pojmem energetická bezpečnost představit. Yergin upozorňuje na to, že všeobecně akceptovaná definice neexistuje, a na to, že on bude pracovat s často využívanou definicí energetické bezpečnosti jako zajištění dostatečných dodávek dané suroviny za dostupnou cenu. Pro větší přehlednost by v této části bylo vhodné zmínit i další autory zabývající se daným tématem a reflektovat to, jakým způsobem problematiku energetické bezpečnosti zkoumají, tak aby bylo čtenáři jasné, zda Yergin přichází s nějakým inovativním způsobem pojetí daného problému či zda přejímá argumenty a definice již existující.

Pro ilustraci různých pojetí energetické bezpečnosti využívá příkladu Spojených států amerických. V USA je energetická bezpečnost chápána jako energetická nezávislost. Nicméně někteří kritici tohoto konceptu tvrdí, že nezávislost by neměla být brána doslovně jako soběstačnost, nýbrž jako relativní odolnost vůči vnějším vlivům. Yergin bohužel nepřidává do diskuse svůj vlastní názor, což je obecnějším problémem jeho díla. Snaží se sice problémy nevidět černobíle, důsledně prezentuje různé pohledy na danou věc, svůj pohled však čtenáři často nenabízí. Navíc i koncept energetické nezávislosti Spojených států by neměl být přijímán bez debat, a to kvůli různým negativním důsledkům, které by tento stav mohl přinést, jako je například přílišné zaměření na těžbu a získávání ropy, opomínání dalších odvětví ekonomiky či obecné zvyšování cen produkce v důsledku drahé těžby ropy, jež by vedlo ke snížení konkurenceschopnosti americké ekonomiky.

Energetická bezpečnost by proto neměla být viděna pouze jako problém jednotlivých států, ale měla by být považována za záležitost, kterou je třeba zabývat se v širším kontextu. Některé státy se sice nemusí cítit zranitelnými, protože mají dostatečně diverzifikované a zajištěné dodávky surovin, ale díky prohlubující se globalizaci a stále intenzivnějšímu propojení celého světa a globálnímu trhu se jakákoliv nestabilita, byť v jediné zemi vyvážející ropu, může proměnit v problém celosvětového rozsahu, jehož následkům bude muset čelit úplně každý.

Yergin též diskutuje možné problémy spojené s relativně novým fenoménem kybernetické bezpečnosti a útoků v kybernetickém prostoru. Přestože v předcházející části propojenost celého systému dodávek a energetické infrastruktury nezdůraznil, zde ji považuje za

naprosto zásadní, protože díky ní energetika představuje pro případný kybernetický útok snadný cíl. Doporučuje proto, aby byly i nadále identifikovány a odstraňovány slabé body celého systému, čímž by se snížily škody napáchané potenciálním útokem.

Yergin se v souvislosti s ropou zabývá podrobněji i oblastí Středního Východu a Perského zálivu, protože země tohoto regionu se podílejí na více než čtvrtině světové produkce ropy. Stabilní vývoz ropy z těchto zemí je velmi důležitý téměř pro všechny ropu importující státy, a proto se autor zabývá různými typy hrozeb přítomných v této oblasti, které by mohly vést k ohrožení energetické bezpečnosti. Podle Yergina mezi hlavní ohrožení patří terorismus, společenská nestabilita v těchto zemích a především Írán, jeho jaderný program a touha stát se regionálním hegemonem.

Autor obecně v celé knize věnuje velký prostor historickému pozadí a souvislostem, v této kapitole se konkrétně jedná o vývoj vztahů mezi Spojenými státy a Íránem, což by se čtenáři mohlo zdát jako zbytečné a nesouvisející s hlavními tématy knihy. Yergin však dokáže umně využívat fakta z úvodních popisných částí pro podporu svých tvrzení a k vyvození závěrů, které díky řadě podpůrných argumentů vyznívají přesvědčivě. Kromě shrnutí klíčových událostí minulých a současných Yergin diskutuje také možné scénáře budoucího vývoje a snaží se přijít s doporučeními a radami, jak si s hrozbami v regionu Perského zálivu poradit. Jeho doporučení však vyznívají příliš vágně a v případě Íránu nenabízejí nic inovativního – Yergin doporučuje kombinaci různých přístupů využívaných již dnes v podobě sankcí, částečné izolace, pobídek a návrhů k jednání. Přestože téma americko-íránských vztahů ani zdaleka není hlavním tématem knihy, když už se autor snaží nabídnout doporučení jak k Íránu přistupovat, měl by to provést detailněji a navrhnout konkrétní kroky.

Největší přínos této kapitoly spočívá v analýze sociální nestability jako faktoru, který zásadně ovlivňuje energetickou bezpečnost. Přestože je jasné, že kniha byla psána pod vlivem nejistoty spojené s událostmi v arabském světě, Yergin sociální stabilitu považuje za jeden ze základních kamenů světového obchodu s ropou. Tato teze působí inovativním dojmem, a to především ve světle děl, která energetickou bezpečnost považují za záležitost spojenou pouze s geopolitikou a politickým vývojem.

Část knihy věnovanou jednotlivým zdrojům energie autor uzavírá kapitolami o elektřině, ve kterých diskutuje především to, z jakých zdrojů má být získávána. Další velkým tématem Yerginovy knihy je problematika klimatických změn a globálního oteplování. Autor ukazuje, jak se z kuriozity diskutované několika nadšenci stalo jedno z nejožehavějších témat současnosti, které je předmětem debat i na nejvyšší úrovni. Přes klimatické změny se pak Yergin dostává k další části, věnované obnovitelným zdrojům energie. Za nejdůležitější zdroj energie budoucnosti však autor nepovažuje žádný z dříve uvedených, nýbrž efektivitu, inovaci a šetření zdrojů. Právě tyto faktory dle jeho názoru mohou v budoucnu výrazně přispět k energetické stabilitě.

V závěru Yergin předkládá shrnutí svých hlavních myšlenek a témat, kterými se v knize zabývá. Jeho závěrům by mohl být věnován větší prostor, protože čtenář v této části nenalézá odpovědi na otázky položené v úvodu, což je částečně pochopitelné vzhledem k obecnosti těchto otázek, komplexnosti odpovědí na ně a celkovému rozsahu knihy. Yergin

znovu zdůrazňuje, že jeho předpovědi týkající se budoucího vývoje jsou založeny na předpokladech, že rostoucí trend spotřeby energie bude pokračovat a že technologický vývoj bude jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících energetickou bezpečnost. Zároveň podtrhuje důležitost lidské kreativity, kterou považuje za nejdůležitější „surovinu“ kvůli tomu, že podporuje inovaci a technologický pokrok.

Daniel Yergin napsal velmi čtivou knihu, ve které se snaží komplexně pokrýt velmi aktuální problematiku energetických zdrojů a energetické bezpečnosti a diskutuje budoucnost energetiky a její vliv na životní prostředí. Různorodost témat pokrytých v této knize pouze dokazuje to, jak důležitým a problematickým tématem budoucnost energetiky je. Yerginovy argumenty jsou přesvědčivé a podpořené dostatečným množstvím faktů. Autor se často snaží zachovat neutrální přístup a prezentuje různé pohledy na daná témata. Velmi často však čtenáře ochudí o svou vlastní perspektivu. Odpovědi na některé autorem položené otázky tak zůstávají pouze naznačeny a záleží na čtenáři, jak se k nim postaví. Rozsah knihy by se mohl zdát přehnaný a odradit zájemce od čtení, jedná se však o velmi dobře napsanou publikaci, ve které se autor i s na první pohled obtížnými tématy vypořádává zajímavě a čtivě.

Pavel Šára